

Integration af F-35-kampflyet i det danske forsvar

Folketinget godkendte i juni 2016 anskaffelsen af 27 F-35 Joint Strike Fighter-kampfly til Forsvaret. F-35-flyene leveres i perioden 2021-2026 og skal afløse Flyvevåbnets aldrende F-16-kampfly. Men beslutningen om anskaffelsen er kun den første af en række beslutninger, som skal tages i de kommende år. Forsvaret forventer, at F-35-flyene er fuldt operative i 2027. Danmarks tidligere anskaffelse af kampfly har dog vist, at der er tre overordnede udfordringer forbundet med at integrere nye kampfly i Forsvaret.

Første udfordring er at sikre en tilstrækkelig robust personelstruktur til at vedligeholde og flyve flyene. Forsvaret har tidligere haft udfordringer på dette område, og netop i overgangen fra F-16 til F-35 vil Forsvaret være særligt sårbar over for personelmangel inden for pilot- og teknikerområdet. Tillige skal basefaciliteterne på Flyvestation Skrydstrup tilpasses og ombygges til de nye fly.

Anden udfordring er integration af de nye kampfly i Forsvarets struktur. F-35 er et såkaldt femte-generations-kampfly, som har en række nye, avancerede egenskaber, som Forsvaret skal arbejde med for at udnytte fuldt ud, ligesom da F-16-flyene blev integreret i 1980'erne.

CMS Memo

November 2018 · Hans Peter H. Michaelsen og Gary Schaub Jr.

Centrale pointer

- F-35-flyet åbner mulighed for et tæt operativt samarbejde mellem Danmark, Norge, Storbritannien og Holland på kampflyområdet, og luftrummet over Nordsøen er velegnet til fælles træning.
- F-35-flyet indeholder avancerede sensorer og kommunikationssystemer, som gør, at flyet på nye måder kan understøtte Søværnets og Hærens operationer. Værnsfælles integration bør derfor være i fokus tidligt i implementeringen.
- F-35-fly kan blive centrale redskaber i krisestyringsoperationer omkring Østersøen, og basen på Skrydstrup er hensigtsmæssigt placeret, såfremt NATO ønsker at forstærke sin tilstedeværelse i området med F-35-fly fra andre NATO-lande.

Tredje udfordring er, at F-35-flyene giver nye anvendelsesmuligheder for kampfly i nationale og internationale operationer, hvilket også giver Danmark nye sikkerhedspolitiske muligheder. F-16-flyene blev opdateret og fik nye opgaver, da det danske forsvar blev omstillet efter ophøret af den kolde krig. Sandsynligvis vil F-35 også få nye opgaver igennem de ca. 40 år, flyene forventes anvendt i dansk forsvar.

F-35 udvikles af USA i samarbejde med en række partnerlande, herunder Storbritannien, Holland og Norge. Disse lande har allerede fået leveret et antal F-35-fly og er i gang med at integrere flyene i deres nationale forsvar. Derfor er der gode muligheder for, at Danmark kan trække på disse landes erfaringer både op til og under den forestående integrationsproces.

Udenlandske planer

Medio 2018 har F-35-producenten, Lockheed Martin, leveret 300 F-35-kampfly til 8 nationer, og flyene har fløjet over 140.000 timer. F-35-projektet overgår fra udvikling til serieproduktion i 2018-19 og meget indikerer, at de danske fly vil blive leveret i den planlagte konfiguration til planlagt tid. F-35-flyet leveres i tre udgaver: F-35A, som er standardudgaven, F-35B, som kan lette og lande lodret, samt F-35C til anvendelse på amerikanske hangarskibe.

Norge anskaffer 52 F-35A-fly og har medio 2018 modtaget 13 fly, hvoraf 7 anvendes til omskoling i USA, mens 6 fly er leveret til hovedbasen i Ørland. Norge vil også anvende Evenes i det nordlige Norge som fremskudt base. Norge forventer at opnå fuld operativ kapacitet i 2025.

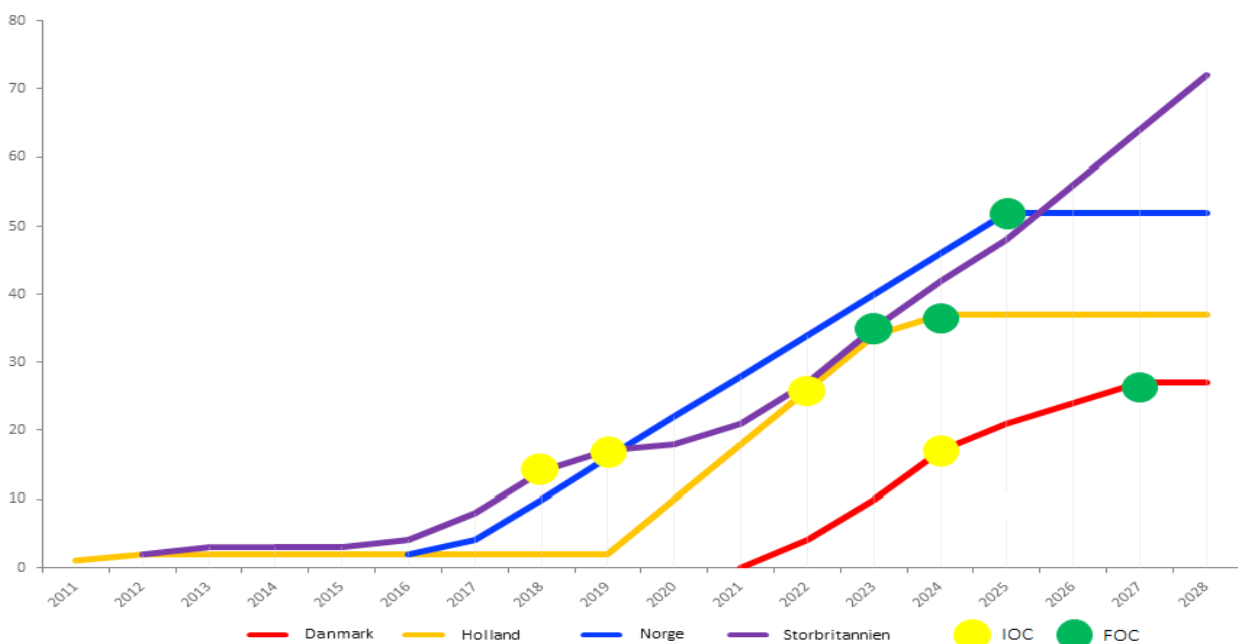
Holland har modtaget to testfly og får leveret de resterende 35 F-35A-fly i perioden 2019-24. Flyene vil blive fordelt på to baser i hhv. Leeuwarden og Volkel med 16 fly på hver base. Holland planlægger at have 5 fly fast stationeret i USA til uddannelse og omskoling. Holland forventer at opnå fuld operativ kapacitet i 2024.

Storbritannien anskaffer i første omgang 48 F-35B-fly til brug på de to nye britiske hangarskibe. Storbritannien har fået leveret 15 fly, hvoraf 9 opererer på basen i Marham. Storbritannien forventer at opnå fuld operativ kapacitet med F-35B i 2023 og planlægger efterfølgende at anskaffe yderligere op til 90 F-35A-fly. Desuden planlægger det amerikanske luftvåben at stationere 2 eskadriller F-35A i Lakenheath, som ligger tæt på RAF Marham.

Både Norge og Storbritannien planlægger et tæt samarbejde mellem F-35-fly og landenes flådestyrker. Alene på grund af den geografiske nærhed til de andre nordeuropæiske F-35-brugernationer og de amerikanske F-35-fly i Storbritannien giver dette muligheder for, at Danmark kan deltage i et forstærket internationalt samarbejde på kampflyområdet.

Danske overvejelser

F-35-flyet hedder Joint Strike Fighter, og netop ordet "joint" bliver centralt, idet flyets mange sensorer kan levere data til de land- og flådestyrker, F-35 skal samarbejde med. Derfor er der også mulighed for et stærkere dansk værnssælles samarbejde med F-35 – både nationalt og internationalt. Desuden åbnes der mulighed for fælles, integreret træning med andre F-35-brugernationer i Nordeuropa. Den ændrede sikkerhedspolitiske situation omkring Østersøen betyder endvidere, at F-35-flyene kan få en central rolle i overvågning og krisestyring – særligt i NATO-ramme – ved en evt. krise omkring ét eller flere af de baltiske lande. Danmarks geografiske beliggenhed betyder, at en krisesituation i og omkring Østersøen altid vil berøre Danmark. F-35-basen i Skrydstrup kan derfor blive relevant som operationsbase for andre nationers F-35-fly under en sådan krise, fordi den ligger så tæt på operationsområdet, at der ikke vil være behov for at anvende lufttankning. F-35 er et meget avanceret kampfly, hvorfor det vil tage tid og kræve ressourcer at integrere flyet fuldt ud i det danske forsvar. Samtidig vil muligheden for at løse en række nye opgaver og behovet for international træning kunne sætte den danske kampflystruktur under pres.

Oversigt over antal og integration af F-35-kampfly i de nordeuropæiske landes forsvar med angivelse af initial operativ kapacitet (IOC) samt fuld operativ kapacitet (FOC).

Anbefalinger

Piloter og teknikere

Flyvevåbnet har historisk været udfordret af længere perioder med mangel på piloter og/eller teknikere. Særligt i overgangen fra F-16 til F-35 vil Flyvevåbnet være sårbart over for pilot- og/eller teknikermangel. Derfor bør et fortsat fokus være fastholdelse af erfarent personel og rekruttering samt uddannelse af nyt personel til Forsvarets kampfly.

F-16-flyvetimer

F-16-strukturen skal kunne opretholdes, således at nationale opgaver – herunder afvisningsberedskabet – kan løses, indtil F-35-flyene er operative. Desuden skal træning kunne udføres på F-16 for at fastholde evnen til opgaveløsning. Dette betyder, at flyvetimer i de tilbageværende F-16-fly kan blive en kritisk ressource. Der bør derfor udarbejdes planer for at opretholde et tilstrækkeligt antal F-16-flyvetimer, hvis der skulle opstå forsinkelser i F-35-integrationen.

Antal F-35-kampfly

I den politiske beslutning om kampflyanskaffelsen lægges der op til en politisk drøftelse omkring anskaffelse af de sidste seks fly, forud for indgåelse af kontrakt på disse fly. På dette tidspunkt kan det også overvejes, om Danmarks evt. bør anskaffe yderligere F-35-kampfly for at sikre en mere robust kampflystruktur.

Faciliteter på Skrydstrup

Forsvarsministeriet har besluttet at opføre nye faciliteter til F-35-flyene på Flyvestation Skrydstrup. Disse faciliteter – inklusive fysiske og elektromagnetiske sikkerhedsforanstaltninger til at beskytte flyene – skal være færdiggjort, inden de første F-35 kan operere fra Skrydstrup. Færdiggørelse af disse faciliteter er derfor kritiske for rettidig integration af F-35.

Vedligeholdelse

Vedligeholdelsen af F-35 er radikalt anderledes end i relation til F-16, idet en række vedligeholdelsesopgaver vil blive gennemført på internationale værkstedsfaciliteter i bl.a. Norge, Storbritannien, Holland og Italien. Derfor må den nationale kampflyvedligeholdelsesstruktur tilpasses fra F-16 til F-35.

Skrydstrup som forstærkningsbase

Flyvestation Skrydstrup ligger centralt som F-35-operationsbase i forbindelse med en krise og/eller NATO-krisestyringsoperation omkring Østersøen. Derfor bør der udarbejdes planer for evt. modtagelse af udenlandske F-35-fly på flyvestationen i en sådan situation.

International F-35-træning

Der eksisterer et stort potentiale for forstærket internationalt trænings- og øvelsessamarbejde mellem nordeuropæiske F-35-brugernationer. Luftrummet over Nordsøen er velegnet som trænings- og øvelsesområde for F-35-fly fra Norge, Storbritannien, Holland og Danmark. Desuden bør Danmark søge deltagelse i de planlagte norske og britiske træningsaktiviteter mellem fly- og flådestyrker. Endvidere bør det overvejes at øge dansk deltagelse i Red Flag-øvelser for at træne multinationale luftoperationer i et højintensitetsmiljø.

Værnsfælles integration

F-35-flyet har potentiale til at kunne integreres tættere med enheder i Søværnet og Hæren end F-16-flyet pga. de omfattende sensorer og muligheden for elektronisk informationsdeling. Tiltag til en sådan integration og dens praktiske effekter for de to andre værn bør derfor indtænkes tidligt i integrationen.

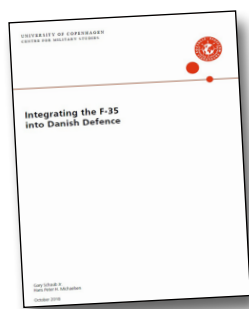
Kommando og kontrol

I F-35-flyet vil piloten – pga. flyets avancerede sensorer – have et væsentligt bedre situationsbillede, end tilfældet er i F-16. Derfor bør gennemførelse af luftoperationer analyseres med henblik på – sammen med andre F-35-brugernationer – at undersøge mulighederne for at delegere en større grad af ansvar til piloten. Vedkommende vil ofte sidde med det bedste situationsbillede over operationsområdet.

Længererækkende præcisionsmissiler

I aftale på forsvarsområdet 2018-2023 er det anført, at der skal gennemføres et analysearbejde for at undersøge behovet for anskaffelse af længererækkende præcisionsmissiler. En sådan undersøgelse bør også omfatte en analyse af muligheder for at bevæbne F-35 med længererækkende præcisionsmissiler som f.eks. vil kunne medbringes internt i flyets våbenrum.

Integration af F-35-kampflyet Om CMS

Dette CMS Memo bygger på CMS Rapporten *Integrating the F-35 into Danish Defence*, udgivet af Center for Militære Studier ved Københavns Universitet. Rapporten findes i sin fulde længde på Center for Militære Studiers hjemmeside.

Hvis du vil vide mere om kampfly, kan du også læse CMS-udgivelserne:

- *Learning from the F-16 (2015)*
- *Læren fra F-16 (2016)*
- *Danmarks nye kampfly – F-35 kort fortalt (2018)*

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. På centret forskes i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Kontakt os

E-mail: cms@ifs.ku.dk

Telefon: +45 35 32 40 88

Besøg vores hjemmeside: cms.polsci.ku.dk

Følg os

Facebook: facebook.com/centerformilitaerestudier

Twitter: @MilstudiesCPH

LinkedIn: linkedin.com/company/centre-for-military-studies